

DEBATT

Foto: David Gabrić / Unsplash

Folkehelseinstituttet gir ikke faglig alibi for motstand mot rusreformen

DEBATT: FHI er blitt oppfattet som kritiske til den foreslåtte rusreformen. Men instituttets høringsuttalelse villeder om rusreformutvalgets forslag, og de sentrale innvendingene er faglig svakt fundert.

Ole Røgeberg

SENIORFORSKER VED FRISCHENTERET FOR SAMFUNNSØKONOMISK FORSKNING

PUBLISERT Torsdag 25. februar 2021 - 11:04

Motstandere av regjeringens rusreform hevder stadig at Folkehelseinstituttet har presentert vektige innvendinger til reformen. Da reformen ble lagt frem for Stortinget fredag 19. februar, hevdet Ann Karin Swang i debatt med helseministeren på Dagsnytt 18 at FHI hadde «store faglige innvendinger» mot reformen.

Dagen etter ble dette ytterligere konkretisert av [Senterpartiets Kjersti Toppe i BT](#), som skrev at FHI grundig hadde imøtegått påstanden om at avkriminalisering ikke vil øke bruk, og at rusreformutvalgets foreslåtte terskelverdier – som skal bidra til å skille mellom brukere og forhandlere – i sum var tilstrekkelig «for dagleg bruk av ein rusdose i rundt eitt år».

Med tillit følger ansvar

FHI nyter høy tillit, opparbeidet gjennom viktige bidrag på flere fagfelt og temaområder. Samtidig medfører FHIs størrelse og ansvarsområde en klar risiko, ved at svake bidrag på enkeltfelt kan få en ufortjent tyngde som drar veksler på FHI-navnet uten selv å levere. Dette gjør det viktig å ettergå også argumenter fra FHIs [høringsuttalelse](#), som ble levert 31. mars i fjor – på et tidspunkt da store deler av organisasjonen og ledelsen var opptatt med covid-krisen.

Bakgrunnen for FHIs uttalelse var rusreformutvalgets NOU, som hadde presentert en klar og tydelig argumentasjon for avkriminalisering. Straff er, som [definert av norsk Høyesterett](#), et tilsiktet onde, og bruk av straff krever derfor en solid begrunnelse. Den internasjonale faglitteraturen ga etter utvalgets oppfatning ingen overbevisende støtte for antagelsen om at straff på dette feltet «samlet sett har en preventiv virkning som ikke kan oppnås med andre, mindre inngripende virkemidler». Samtidig fant de det plausibelt – gitt dagens kunnskap – at «fjerning av straffereaksjoner mot brukere vil kunne bidra til å styrke kontakten med det offentlige hjelpeapparatet».

Bør ubegrunnet straff videreføres for sikkerhets skyld?

Med dette i bakhodet fremstår FHI's høringsuttalelse som en eksamensbesvarelse fra noen som ikke har lest oppgaven. Utvalget hadde konkludert med at dagens straffepraksis ikke var tilstrekkelig begrunnet. FHI omtaler dette som en «antagelse» og en «forutsetning» om at Norges reform ikke vil øke bruk. Dette til tross for at den samme villedende framstillingen fra sentrale FHI-forskere tidligere hadde blitt korrigert både av [rusreformutvalgets medlemmer](#) og [Willy Pedersen og undertegnede](#). Etter en gjennomgang av mulige svakheter og begrensninger ved et knippe enkeltstudier, konkluderer FHI at «forutsetningen om at bruken ikke vil endres nevneverdig [av reformen] ikke er tilstrekkelig vitenskapelig begrunnet».

Les også:

Ruset på egen ignoranse

KrF går hardt ut mot rusreformen til egen regjering. Hva i all verden er det partiet holder på med?

Andreas E. Masvie

Med dette grepet snur FHI bevisbyrden, som om det å straffe våre medmennesker er noe vi bør fortsette med «for sikkerhets skyld». At forskere verden over etter femti år med

iherdig leting fremdeles er ute av stand til å dokumentere straffens fortreffelighet på dette området, blir snudd til et argument for at straffen bør opprettholdes.

Implisitt stiller FHI med dette et umulig beviskrav. Enhver reform vil ha sin egen særegne utforming og implementeres i en spesifikk historisk og geografisk kontekst. Tenker man lenge nok vil man alltid kunne komme på grunner til at akkurat denne reformen innført akkurat her og nå kanskje kan få konsekvenser som skiller seg fra hva vi har sett i andre land. Å påpeke slike mulige hypotetiske konsekvenser betyr derimot ikke at man har vist at de er sannsynlige eller plausible.

Et rimelig krav ville være at FHI tok utgangspunkt i de systematiske gjennomgangene av faglitteratur som foreligger. En [systematisk meta-analyse fra 2019](#) i BMJ Open konkluderte med at det er lite som tyder på at ungdomsbruk – som ofte er den største bekymringen – øker etter lovreformer, med et mulig unntak for kommersielle legaliseringsmodeller langt unna den foreslåtte norske reformen. [Den nyeste oversikten](#), som ble publisert samme sted, riktignok etter FHI sin uttalelse, favnet et bredere sett med studier, men fant i likhet med tidligere oversikter at det typisk ikke sees endringer i bruk etter ruspolitiske reformer. Det er også verdt å merke seg at de rapporterte systematisk lavere metodisk kvalitet på de studiene som konkluderte med ugunstige reformeffekter.

Enkeltforskere står selvsagt fritt til å tvile på slike konklusjoner, og en skepsis mot etablerte funn kan være en sunn faglig drivkraft som spisser og høyner kvaliteten på et felt. Når man uttaler seg på vegne av FHI som faginstitusjon, derimot, bør man begrense seg til å nøkternt legge frem eksisterende fagkunnskap.

Terskelverdier og skrivebordsøvelser

Den andre påstanden som trekkes frem av Toppe, gjelder rusreformutvalgets foreslåtte terskelverdier. Disse er blitt feilfremstilt av en rekke aktører i media som «tillatte

mengder», til tross for at utvalget var tydelig på at narkotika skal bli beslaglagt ved funn, samt at terskelverdiene kun er ett av kriteriene som skal skille mellom brukere og forhandlere: henger du utenfor en skolegård med selv en mindre mengde hasj vil du være å anse som forhandler hvis du for eksempel har salgsemballasje og en kontantbeholdning som tyder på nettopp det.

FHI unngår heldigvis slike feilfremstillinger, men bygger opp under skepsisen ved å utheve sin egen påstand om at stoffmengder oppunder hver enkelt terskelverdi samlet vil legge til rette «for daglig bruk av en rusdose i ca. ett år». Grunnlaget for påstanden fremstår ved nærmere ettersyn som en teoretisk skrivebordsøvelse med svak troverdighet.

Det tydeligste eksemplet på dette er det FHI skriver om cannabis. Med utgangspunkt i det kjemiske innholdet av rusgivende stoffer i beslaglagt cannabis regner FHI seg frem til at 15 gram burde tilsvare mellom 80 og 170 «rusdoser», ifølge dem «tilstrekkelig til kontinuerlig tung hasjbruk i halvannen måned». Dette anslaget kan vi sammenligne med empiriske undersøkelser av de som faktisk har kontinuerlig tung hasjbruk: amerikanske og europeiske data gir da [anslag på tall](#) rundt 3 gram *daglig*. Tallene er ti år gamle, men sammenfaller med [et nyere studie fra Canada](#) som skilte ytterligere mellom bruksgrupper og fant at de to mestbrukende ville brukt 126 og 750 gram (!) i løpet av halvannen måned. Dette er mellom åtte og femti ganger så mye som FHI regnet seg frem til, og viser at metodikken de har valgt ikke gir troverdige konklusjoner.

Hjelpesøkende adferd og folkehelseperspektivet

Tilslutt er det verdt å påpeke at rusreformen er en helsereform som søker å redusere barrierer og å øke kontakt mellom helsevesen og brukere – et tema som burde være i kjernen av FHI's kompetanse. Pussig nok blir dette momentet nedtonet ved at FHI «ønsker å gjøre oppmerksom på at det ikke finnes studier som har undersøkt om

personer i Norge ikke kontakter tiltaksapparatet i frykt for straff». At dette ikke har vært et pågående forskningsspørsmål ved FHI er i seg selv talende.

Behovet for forskning på straffetrusselens betydning for hjelpesøkende adferd understrekes av en spørreundersøkelse gjennomført i fjor høst blant besøkende til nettstedet rusopplysningen.no. En [foreløpig beskrivelse av funnene](#) fra Foreningen Tryggere Ruspolitikk viser at rundt førti prosent oppga å ikke ha fortalt om illegal rusmiddelbruk overfor helsepersonell *når dette var relevant*. Mange som hadde vært tilstede ved akutte rusrelaterte problemer, oppga videre at de hadde opplevd at ambulanse ikke ble tilkalt, med frykt for politiet som den hyppigst oppgitte årsaken.

FHIs skepsis bør ikke stanse rusreformen

Personlig anser jeg rusreformen som en viktig sosialpolitisk reform som kan reversere det jus-nestor Andenæs i sin tid kalte «århundrets feilinvestering i straff». Andre står selvsagt fritt til å være uenig i dette. Men det ville være trist om FHI-navnets tyngde og autoritet skulle få denne mangelfulle og misvisende høringsuttaalelsen til å oppfattes som en tungtveiende faglig innvending mot reformen.

RUS

FHI

RUSREFORM

DEBATT

Meld deg på Minervas nyhetsbrev her

Abonnér på nyhetsbrevet

Et storslått skrift over moderniteten

KRITIKK: Albert Camus' uferdige roman, Det første menneske, er oversatt til norsk. Den ville stått igjen som en av Vestens fremste romaner.

Andreas E. Masvie

Amnesty International fratrar Navalnyj statusen som samvittighetsfange etter at gamle uttalelser dukker opp

Menneskerettighetsorganisasjonen avviser at de har latt seg påvirke av russisk svertekampanje, og lover å jobbe videre med å få dissidenten løslatt.

For å lese pluss-artikler må du være abonnent

Et abonnement gir tilgang til alt innhold og vi har følgende tilbud

Kjøp abonnement her:

Digitalt månedsabonnement til 89 kr i måneden

%

Bestill her

**Digitalt
årsabonnement til 699 kr i året**

%

Bestill her

**Digitalt årsabonnement og kvartalstidsskrift til 1050
kr i året**

t

Bestill her

PLUS

Frykter permanent ledige etter koronakrisen

Simen Markussen ved Frischsenteret frykter at ti prosent av de som har falt ut av arbeidslivet under krisen, aldri vil komme tilbake i arbeid.

PLUS

Det er gode grunner til å mistenke at kinesiske forskere forårsaket pandemien

Det finnes ingen harde bevis, men det mangler ikke på indisier som peker i denne retningen. De kommende dagene vil kanskje kunne fortelle oss mer.

Aksel Fridstrøm

Folkehelseinstituttet gir ikke faglig alibi for motstand mot rusreformen

DEBATT: FHI er blitt oppfattet som kritiske til den foreslåtte rusreformen. Men instituttets høringsuttalelse villeder om rusreformutvalgets forslag, og de sentrale innvendingene er faglig svakt fundert.

Ole Røgeberg

Legg en plan, Sylvi!

Med et halvt år igjen til stortingsvalget har Sylvi Listhaug et særdeles uheldig utgangspunkt til å overbevise velgerne om å stemme på hennes parti.

Torbjørn Søltnæs

PLUSS

Falske nyheter om fake news

Ryktene om «mors» død er ubetydelig overdrevet.

Nils August Andresen

PLUSS

Amerikanere tror politiet dreper langt flere svarte enn tilgjengelig statistikk tilsier

En ny måling viser at det særlig er amerikanere på venstresiden som overvurderer hvor mange som blir drept.

Politiske ekstremister strever med å løse komplekse mentale oppgaver

Det antyder forskning fra universitetet i Cambridge.

DEBATT:

Sannheten er helheten – også når det gjelder velferdsstaten

DEBATT: Perspektivmeldingen viser oss at velferdsstaten trues fra to fronter. Fra sosialister som vil jobbe mindre, og fra liberalister som vil importere slike sosialister.

Opposisjonen bør presentere egne løsninger på fremtidens utfordringer

DEBATT: Hva om regjeringen utfordret opposisjonen mer konkret til å svare på perspektivmeldingens problemstillinger? Her er to mulige utfordringer.

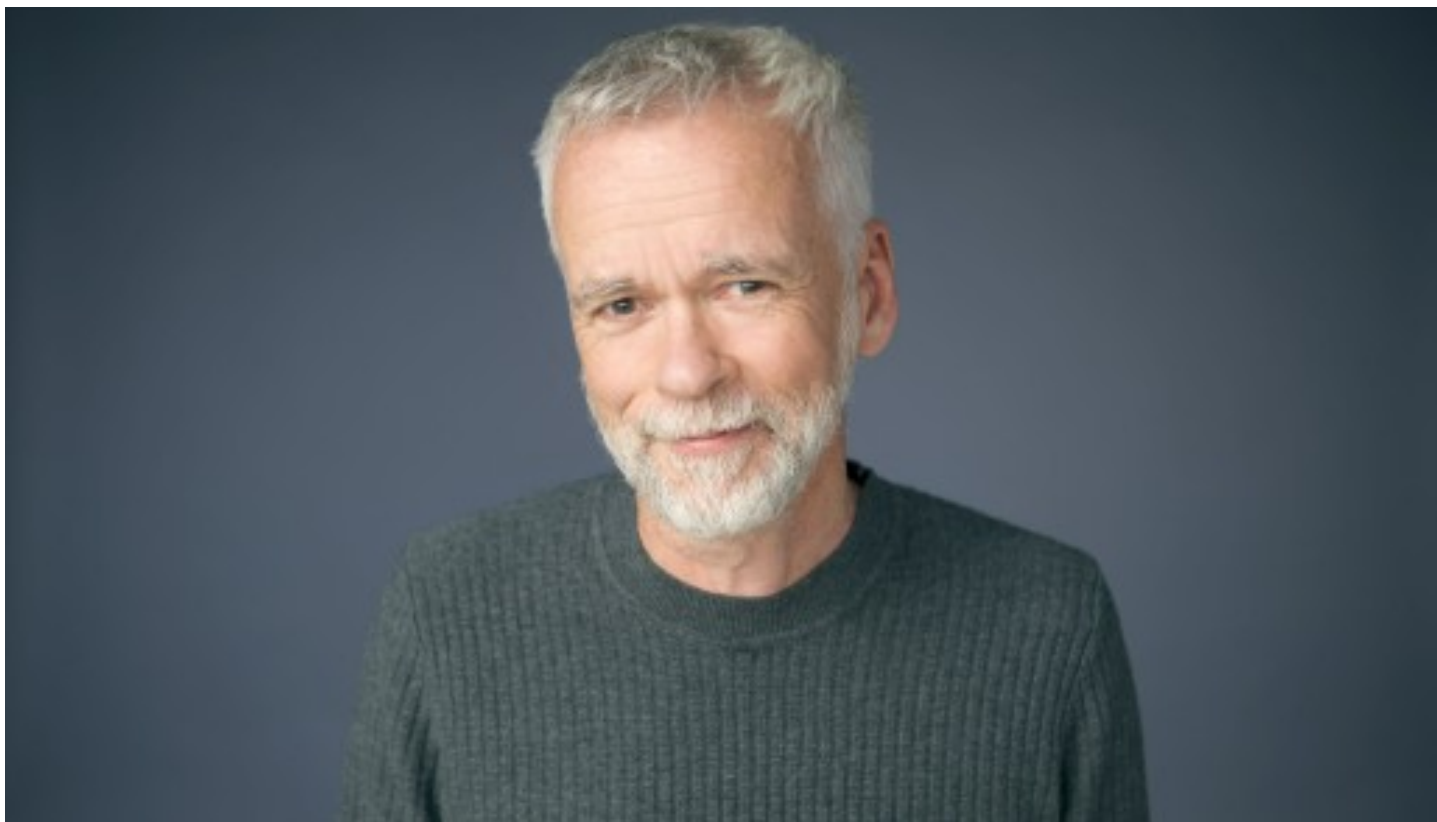
PLUSS

Skal mediene undersøke bare en side av en sak?

Utkastelsen av familien Jama blottlegger enorm slagside hos norsk presse som gir oksygen til alternative medier.

Aksel Fridstrøm

Latskap, konfliktjag og moraliseringsfrykt – pressens utfordring og mulighet

DEBATT: Mediene bør være mer opptatt av å være til stede, undersøke og ikke så mye av konflikt.

Bård Larsen

Iran åpner opp for atominspektører igjen

I hvert fall i tre måneder fremover. Nå arbeides det med å få Iran og USA til på ny å binde seg til atomavtalen fra 2015.

Fortellinger om samhold

Hvordan kan man skape samhold i moderne, fragmenterte samfunn i Europa? En sykkeltur med politimenn og noen små luringer i Bayern gir kanskje noen biter av et svar.

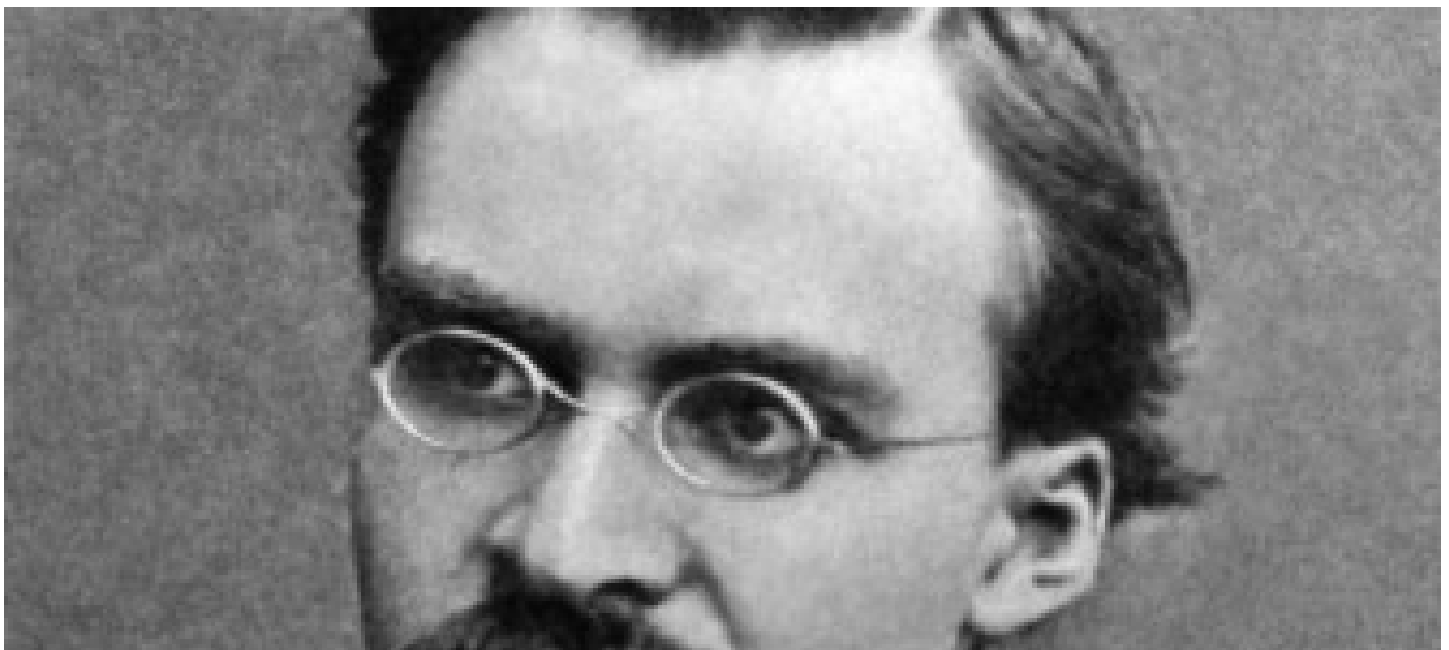
Veronika Haderlein-Høgberg

Abort er moralfilosofiens russiske rulett

DEBATT: Det er mer sannsynlig enn de fleste tror at et foster har rett til liv, mens retten til å bestemme over egen kropp ikke er så rett frem som mange tenker.

Daniel Parmeggiani Gitlesen

Nietzsche ville ikke stemt på SV

Men hans utfordrende og kompromissløse tenkning kan lære oss alle å leve mer fullverdige liv.

Aslak Versto Storsletten

Ingen brobygger i den politiske polariseringen

The Lincoln Project ble en trojansk hest som gikk opp i flammer.

Alexander Z. Ibsen

Morna, borgerlig samarbeid?

Siv Jensen gjorde Frp til regjeringsparti. Når hun nå forlater norsk politikk, kan borgerlig side stå uten regjeringsalternativ i flere år fremover.

Nils August Andresen

SISTE KOMMENTARER:

Ruset på egen ignoranse

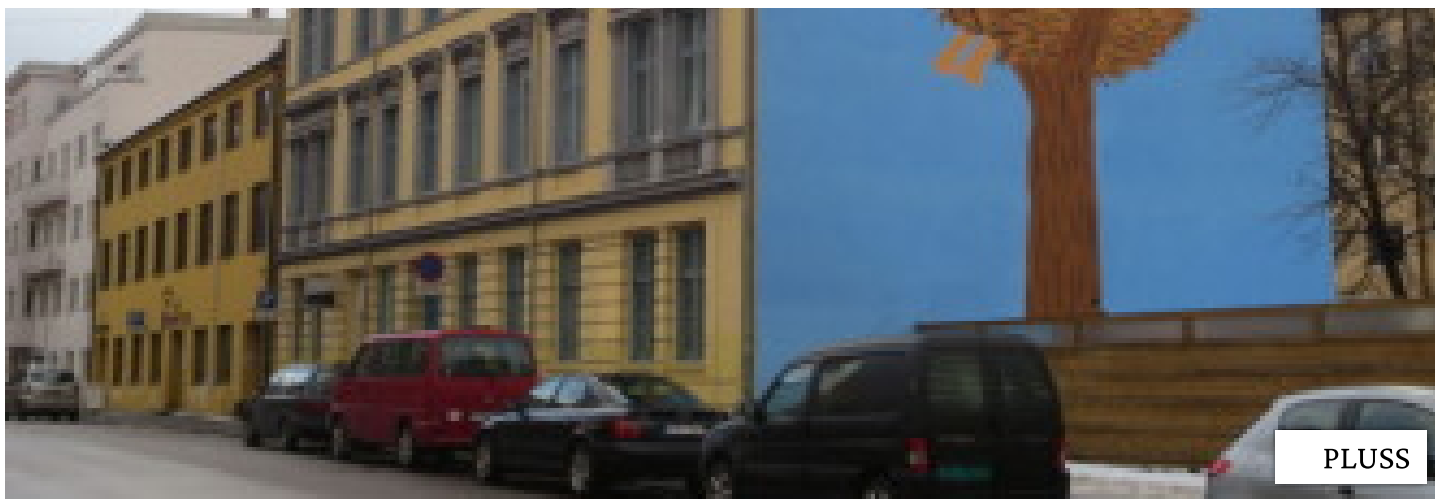
KrF går hardt ut mot rusreformen til egen regjering. Hva i all verden er det partiet holder på med?

Bilpolitikken i Oslo nærmer seg moralisme

Byrådets forslag om å forby fossilbiler innenfor Ring 2 har større effekt på mennesker enn på klimaet.

Vil du ha et sparetips: Ikke gi familien Jama penger!

Over en million kroner er samlet inn til familien Jama etter at de ble kastet ut av en kommunal bolig på Tøyen. De pengene burde de ikke ha fått.

Abonner på Minerva

Personvern & cookies

minerva

E-post kundeservice og generelle henvendelser: kundeservice@minerva.no

E-post debattinnlegg: debatt@minerva.no

Adresse: Akersgaten 20, 0158 Oslo

Ansvarlig redaktør: **Nils August Andresen**

Nyhetsleder: **Aksel Fridstrøm**

Daglig leder: **Nils August Andresen**